

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. spalio 14 d.*

Byloje C-16/09

dėl *Bundesfinanzhof* (Vokietija) 2008 m. spalio 30 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2009 m. sausio 15 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Gudrun Schwemmer

prieš

Agentur für Arbeit Villingen-Schwenningen – Familienkasse,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. N. Cunha Rodrigues, teisėjai P. Lindh, A. Rosas, A. Ó Caoimh (pranešėjas) ir A. Arabadjiev,

* Proceso kalba: vokiečių.

generalinis advokatas J. Mazák,
posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2010 m. vasario 10 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— G. Schwemmer, atstovaujamos advokato R. Romeyko,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller ir C. Blaschke,

— Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos E. Matulionytės,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos E. Riedl,

— Europos Komisijos, atstovaujamos V. Kreuzschitz,

susipažinęs su 2010 m. balandžio 15 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, 76 straipsnio bei 1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 574/72, nustatančio Reglamento (EEB) Nr. 1408/71, įgyvendinimo tvarką, 10 straipsnio išaiškinimu, remiantis jų 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 (OL L 28, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 3) iš dalies pakeista ir atnaujinta redakcija, kuri iš dalies pakeista 2005 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 647/2005 (OL L 117, p. 1) (toliau atitinkamai Reglamentas Nr. 1408/71 ir Reglamentas Nr. 574/72).
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant kasacinį ginčą tarp G. Schwemmer ir *Agentur für Arbeit Villingen-Schwennigen – Familienkasse* (Vilingeno-Šveningeno darbo birža – Šeimos išmokų kasa, toliau – *Familienkasse*), dėl atsisakymo mokėti visą šeimos išmokų sumą Vokietijoje nuo 2006 m. sausio.

Teisinis pagrindas

1999 m. susitarimas

- 3 Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimo dėl laisvo asmenų judėjimo, pasirašyto 1999 m. birželio 21 d. Liuksemburge (OL L 114, 2002, p. 6, toliau – 1999 m. susitarimas), 8 straipsnyje numatytas socialinės apsaugos sistemų derinimas.
- 4 Šio susitarimo II priedo „Socialinės apsaugos sistemų derinimas“ 1 straipsnyje numatyta:

„1. Susitariančiosios šalys susitaria socialinės apsaugos sistemų derinimo srityje tarpusavyje taikyti [1999 m.] susitarimo pasirašymo momentu galiojančius ir šio priedo A skirsniu iš dalies pakeistus Bendrijos teisės aktus, į kuriuos pateikiama nuoroda, arba jiems lygiavertes normas.

2. Teisės aktuose, į kuriuos pateikiama nuoroda šio priedo A skirsnyje, minima sąvoka „valstybė(s) narė(s)“ apima valstybes, kurioms taikomi minėti teisės aktai, ir Šveicariją.“

- 5 1999 m. susitarimo II priedo A skyriaus 1 ir 2 punktuose pateikiama nuoroda atitinkamai į Reglamentą Nr. 1408/71 ir Reglamentą Nr. 574/72, atnaujintus keliais šiuose punktuose išvardytais teisės aktais, iš kurių paskutinis paminėtas 1999 m.

vasario 8 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 307/1999, iš dalies pakeičiantis Reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 ir Reglamentą (EEB) Nr. 574/72, siekiant juos taikyti studentams (OL L 38, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 335).

Reglamentas Nr. 1408/71

6 Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnyje numatyta, kad šiame reglamente:

„a) pagal darbo sutartį dirbantis asmuo arba savarankiškai dirbantis asmuo atitinkamai reiškia:

i) bet kurį asmenį, apdraustą privalomu arba neprivalomu nuolatiniu draudimu nuo vieno ar daugiau draudiminių įvykių, kuriuos apima pagal darbo sutartį dirbančių asmenų arba savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos sistemos arba valstybės tarnautojų speciali sistema;

ii) bet kurį asmenį, apdraustą privalomu draudimu nuo vienos ar daugiau rizikų, kurias apima šiuo reglamentu reglamentuojamos socialinės apsaugos sritys pagal socialinės apsaugos sistemą, taikomą visiems gyventojams arba visiems dirbantiems gyventojams, jeigu šis asmuo:

— gali būti pripažintas pagal darbo sutartį dirbančiu asmeniu pagal šios sistemos administravimo ar finansavimo būdą, arba

- jeigu tokio kriterijaus nėra, jis yra apdraustas nuo kitos I priede apibrėžtos rizikos remiantis pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ar pagal iii punkte nurodytą sistemą privalomu arba neprivalomu nuolatiniu draudimu, arba, jeigu valstybėje narėje tokios sistemos nėra, laikantis I priede nurodyto apibrėžimo;

<...>

- iv) bet kuris savanorišku draudimu apdraustas asmuo nuo rizikos srityse, kurias apima šis reglamentas, pagal valstybės narės socialinės apsaugos sistemą, skirtą pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ar savarankiškai dirbantiems asmenims arba visiems gyventojams, arba tam tikroms gyventojų grupėms:

- jeigu toks asmuo dirba kaip pagal darbo sutartį dirbantis asmuo ar savarankiškai dirbantis asmuo

arba

- jeigu toks asmuo anksčiau buvo apdraustas privalomu draudimu nuo tos pačios rizikos pagal tos pačios valstybės narės sistemą, skirtą pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ar savarankiškai dirbantiems asmenims;

<...>

- f) i) „šeimos narys“ reiškia bet kurį asmenį, kuris šeimos nariu arba namų ūkio nariu nustatomas ar pripažįstamas teisės aktais, pagal kuriuos mokamos išmokos <...> tačiau, kai minėtuose teisės aktuose šeimos nariu arba namų ūkio nariu laikomas tik po vienu stogu su dirbančiu pagal darbo sutartį ar savarankiškai dirbančiu asmeniu, ar studentu gyvenantis asmuo, tai ši sąlyga laikoma įvykdyta, jeigu atitinkamas asmuo yra visiškai to asmens išlaikomas. <...>

<...>

<...>

- o) „kompetentinga įstaiga“ reiškia:

- i) įstaigą, kurioje atitinkamas asmuo yra apdraustas prašymo gauti išmoką pateikimo metu;

arba

- ii) įstaigą, kurioje atitinkamas asmuo turi ar turėtų teisę į išmokas, jeigu jis ar jo šeimos nariai gyventų valstybės narės teritorijoje, kurioje yra ši įstaiga;

<...>

<...>

q) „kompetentinga valstybė“ reiškia valstybę narę, kurios teritorijoje yra įsikūrusi kompetentinga įstaiga;

<...>

u) i) „išmokos šeimai“ [šėimos pašalpos] reiškia visas išmokas natūra arba pinigais, skirtas padengti šėimos išlaidoms pagal 4 straipsnio 1 dalies h punkte numatytus teisės aktus <...>

ii) „pašalpos šeimai“ [šėimos pašalpos] reiškia periodišką išmoką pinigais, kurių skyrimas priklauso tikrai nuo šėimos narių skaičiaus ir prireikus nuo jų amžiaus;

<...>“

7 Reglamento Nr. 1408/71 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šis reglamentas taikomas pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ar savarankiškai dirbantiems asmenims ar studentams, kuriems yra taikomi ar buvo taikomi vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktai ir kurie yra vienos iš valstybių narių piliečiai arba asmenys be pilietybės ar pabėgėliai, gyvenantys kurios nors valstybės narės teritorijoje, bei jų šėimos nariams ir maitintojo netekusiems asmenims.“

- 8 Pagal Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies h punktą šis reglamentas taikomas „visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis: <...> išmokas šeimai [šėimos išmokas]“.
- 9 Pagal šio reglamento 12 straipsnio 1 dalį jis negali nei suteikti, nei išsaugoti teisės gauti kelias tos pačios rūšies išmokas už vieną ir tą patį privalomo draudimo laikotarpį.
- 10 Remiantis reglamento II dalyje esančiu 13 straipsniu „Bendrosios taisyklės“:

„1. <...> asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, taikomi tik vienos valstybės narės teisės aktai. Tokie teisės aktai nustatomi remiantis šios antraštinės dalies nuostatomis.

2. <...>

- a) vienos valstybės narės teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui taikomi tos valstybės teisės aktai, net jeigu jis gyvena kitos valstybės narės teritorijoje <...>

<...>“

- 11 Reglamento Nr. 1408/71 III antraštinės dalies 7 skyriuje esančiame 73 straipsnyje „Pagal darbo sutartį dirbantis asmuo arba savarankiškai dirbantis asmuo, kurio šeimos nariai gyvena valstybėje narėje, kitoje nei kompetentinga valstybė“ nurodyta:

„Pagal darbo sutartį dirbantis asmuo arba savarankiškai dirbantis asmuo, kuriam taikomi valstybės narės teisės aktai, už savo šeimos narius, gyvenančius kitos valstybės narės teritorijoje, turi teisę gauti išmokas šeimai [šeimos išmokas], mokamas pagal pirmosios valstybės teisės aktų nuostatas, tartum jie gyventų toje valstybėje, laikantis VI priedo nuostatų.“

- 12 Minėtame Reglamento Nr. 1408/71 7 skyriuje esančiame 76 straipsnyje „Taisyklės ar prioritetai, kai teisė gauti išmokas šeimai [šeimos išmokas] pagal kompetentingos valstybės teisės aktus sutampa su teise gauti išmokas šeimai [šeimos išmokas] pagal valstybės narės, kurios teritorijoje šeimos nariai gyvena, teisės aktus“ numatyta:

„1. Jeigu tą patį laikotarpį tam pačiam šeimos nariui ir darbinei veiklai tęsti yra mokamos išmokos šeimai [šeimos išmokos] pagal tos valstybės narės, kurios teritorijoje šeimos nariai gyvena, teisės aktus, teisė gauti išmokas šeimai [šeimos išmokas], mokamas pagal kitos valstybės narės teisės aktus, jei tai numatyta pagal 73 ar 74 straipsnius, sumažinama tokiu dydžiu, kuris mokamas pagal pirmosios valstybės narės teisės aktus.

2. Jeigu valstybėse narėse, kurių teritorijoje šeimos nariai gyvena, išmokų skirti neprašoma, kitos valstybės narės kompetentinga įstaiga gali taikyti 1 dalies nuostatas, tartum išmokas būtų paskyrusi pirmoji valstybė narė.“

- 13 Reglamento Nr. 1408/71 I priedo I punkte „Pagal darbo sutartį ir (arba) savarankiškai dirbantys asmenys (Reglamento 1 straipsnio a punkto ii ir iii papunkčiai)“ nustatyta:

„<...>

D. Vokietija

Jeigu kompetentinga įstaiga, skirianti išmokas šeimai [šėimos išmokas] pagal reglamento III dalies 7 skyrių, yra Vokietijos įstaiga, tuomet, kaip apibrėžta reglamento 1 straipsnio a punkto ii papunktyje:

- a) „pagal darbo sutartį dirbantis asmuo“ reiškia privalomu draudimu nuo nedarbo apdraustą žmogų arba bet kurį asmenį, kuris pagal jam taikomą sistemą įgyja teisę gauti ligos draudimo pinigines išmokas arba panašias išmokas, arba visi nustatyti valstybės tarnautojai, gaunantys darbo užmokestį pagal savo valstybės tarnautojo statusą, kuris yra bent toks, kad jei tai yra pagal darbo sutartį dirbantis asmuo, valstybės tarnautojas privalėtų būti draudžiamas nuo nedarbo;
- b) „savarankiškai dirbantis asmuo“ reiškia asmenį, kuris savarankiškai dirbdamas privalo:
 - apsidrausti arba mokėti senatvės draudimo įmokas pagal savarankiškai dirbantiems asmenims taikomą sistemą,

arba

— apsidrausti privalomu draudimu.

<...>“

Reglamentas Nr. 574/72

¹⁴ Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnyje „Taisyklės, taikomos tuo atveju, kai sutampa pagal darbo sutartį dirbančių asmenų arba savarankiškai dirbančių asmenų teisės gauti šeimos pašalpas“ numatyta:

„1. a) Teisė gauti išmokas ar pašalpas šeimai [šeimos pašalpas], priklausančias pagal vienos valstybės narės teisės aktus, pagal kuriuos teisės į tas išmokas ar pašalpas įgijimas nepriklauso nuo draudimo, darbo pagal darbo sutartį arba savarankiško darbo sąlygų, sustabdoma, kai tuo pačiu laikotarpiu ir tam pačiam šeimos nariui išmokos yra mokėtinos tik pagal kitos valstybės narės nacionalinės teisės aktus arba laikantis reglamento 73, 74, 77 ar 78 straipsnių nuostatų, bendra šių išmokų dydžių suma.

b) Tačiau jeigu profesinė ar darbinė veikla vykdoma pirmosios valstybės narės teritorijoje:

i) teisė gauti išmokas, priklausančias tik pagal kitos valstybės narės nacionalinės teisės aktus arba pagal reglamento 73 ar 74 straipsnį asmeniui,

turinčiam teisę gauti išmokas šeimai [šėimos išmokas] dydžių suma arba asmeniui, kuriam jos turi būti mokamos tik pagal kitos valstybės narės nacionalinės teisės aktus arba pagal šiuos straipsnius mokamas išmokas šeimai [šėimos išmokas], apribojama bendra išmokų šeimai [šėimos išmokų] dydžių suma, numatyta valstybės narės, kurios teritorijoje šėimos narys gyvena, teisės aktų. Valstybės narės, kurios teritorijoje šėimos narys gyvena, mokamų išmokų išlaidas padengia ta valstybė narė;

<...>“

Vokietijos teisė

15 Pajamų mokesčio įstatymo (*Einkommensteuergesetz*, toliau – *EStG*) 62 straipsnyje numatyta, kad kiekvienas asmuo, kurio įprasta arba nuolatinė gyvenamoji vieta yra Vokietijoje, pagal šį įstatymą turi teisę į „vaiko išmoką“ („Kindergeld“) už 63 straipsnyje nurodytus vaikus.

16 Sąvoka „vaikai“ *EStG* 32 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama šitaip:

„Vaikai“ – tai vaikai, su mokesčių mokėtoju susiję pirmuoju giminystės laipsniu“.

- 17 *EStG* 65 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad vaiko išmoka nėra mokama už vaikus, už kuriuos išmoka mokama arba būtų mokama užsienyje, jei būtų paduotas toks prašymas.
- 18 Iš Teisingumo Teismui pateiktų bylos dokumentų matyti, kad pagal Socialinės apsaugos kodekso III knygos (*Sozialgesetzbuch, Drittes Buch*) 27 straipsnio 2 dalį, skaitomą kartu su šio kodekso IV knygos (*Sozialgesetzbuch, Viertes Buch*) 8 straipsnio 1 dalimi, „ne visą darbo dieną“ dirbantys asmenys („geringfügige Beschäftigung“) šio teisės akto prasme nėra draudžiami privalomu nedarbo draudimu.
- 19 Iš bylos dokumentų taip pat matyti, kad pagal Socialinės apsaugos kodekso VI knygos (*Sozialgesetzbuch, Sechstes Buch*) 5 straipsnio 2 dalį, skaitomą kartu su šio kodekso IV knygos (*Sozialgesetzbuch, Viertes Buch*) 8 straipsnio 3 dalimi, savarankiškai „ne visą darbo dieną“ dirbantys asmenys („geringfügige selbständige Tätigkeit“) šio teisės akto prasme neprivalo apsidrausti ar mokėti senatvės pensijos draudimo įmokų pagal savarankiškai dirbantiems asmenims taikomą sistemą bei apsidrausti privalomu pensiniu draudimu.

Šveicarijos teisė

- 20 Iš sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad kantonuose pašalpos už vaikus mokamos tik su sąlyga, kad pateiktas prašymas jas gauti.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 21 Pagal sprendimą pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą G. Schwemmer gyvena Vokietijoje su savo dviem atitinkamai 1992 ir 1995 m. gimusiais vaikais. 2005 m. ji pradėjo vykdyti „savarankišką veiklą namų ekonomijos, ūkvedystės ir valymo paslaugų sektoriuje“. Nuo 2006 m. gegužės mėnesio ji buvo įdarbinta „ne visą darbo dieną“ vienoje įmonėje. Iš Teisingumo Teismui pateiktų bylos dokumentų matyti, kad kalbama apie „minidarbą“ (darbas ne visą darbo dieną). Tokia veikla nedraudžiama socialiniu draudimu.
- 22 Bylai reikšmingu laikotarpiu G. Schwemmer savanoriškai mokėjo pensijų draudimo, sveikatos ir rūpybos draudimo įmokas atsakingoms Vokietijos įstaigoms.
- 23 Minėtų dviejų vaikų tėvas, su kuriuo G. Schwemmer išsiskyrė 1997 m., dirba Šveicarijoje. Jis šioje valstybėje nepateikė prašymo dėl jam, pasak prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, pagal Šveicarijos teisę priklausančios šeimos išmokos, kurios dydis – 109,75 EUR už vaiką.
- 24 2006 m. kovo 21 d. sprendimu, dėl kurio administracinis skundas atmestas 2006 m. gegužės 8 d., *Familienkasse* nuo 2006 m. sausio mėnesio nustatė tokią dalinę 44,25 EUR išmoką už kiekvieną vaiką, kuria 154 EUR dydžio Vokietijos išmoka už vaiką viršija Šveicarijoje tėvui priklausančią 109,75 EUR šeimos išmoką už kiekvieną vaiką.

- 25 *Familienkasse* mano, kad nustatant G. Schwemmer priklausančios išmokos už vaiką dydį reikia remtis Reglamento Nr. 1408/71 ir Reglamento Nr. 574/72 nuostatomis dėl išmokų sumavimo. Anot šios įstaigos, kadangi G. Schwemmer neužsiėmė darbine veikla Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnio 1 dalies b punkto i papunkčio prasme, pagal šio reglamento 10 straipsnio 1 dalies a punktą teisė gauti šeimos išmokas Šveicarijoje turi pirmenybę Vokietijos įstatymuose numatytos teisės gauti išmoką už vaikus atžvilgiu. Remiantis pagal analogiją taikytina Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio 2 dalimi, anot *Familienkasse*, nesvarbu, ar Šveicarijos įstatymuose numatytos šeimos išmokos buvo faktiškai gautos. Šios įstaigos ir *Finanzgericht* (Finansų teismas), į kurį kreiptasi dėl teismo nagrinėjimo, nuomone, valstybei narei suteikta diskrecija gali būti aiškinama tik taip, kad tik pagrįstais išimtiniais atvejais galima teigti, jog valstybėje, kurioje dirbama, šeimos išmokos nemokamos.
- 26 G. Schwemmer su tokiu aiškinimu nesutinka ir teigia, kad vaikų tėvas nepadarė prašymo dėl Šveicarijos įstatymuose numatytos išmokos, siekdamas jai pakenkti. Reglamentas Nr. 574/72 tokio atvejo nereglamentuoja.
- 27 Tokiomis aplinkybėmis *Bundesfinanzhof* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio 2 dalis yra taikytina pagal analogiją Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnio [1 dalies] a punktui tais atvejais, kai vienas teisė gauti šeimos išmokas turinčių tėvų nepateikia prašymo dėl šių išmokų mokėjimo valstybėje, kurioje dirba?

- 2) Jei Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio 2 dalis yra taikoma pagal analogiją: kokiais vertinimo kriterijais vadovaudamasi už šeimos išmokų mokėjimą atsakinga valstybės, kurioje gyvenama, institucija gali taikyti Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnio [1 dalies] a punktą taip, tartum išmokos būtų suteiktos valstybėje, kurioje dirbama? Ar diskrecija preziumuoti šeimos išmokų gavimą valstybėje, kurioje dirbama, gali būti apribota, kai toje valstybėje teisę gauti išmokas šeimai turintis asmuo sąmoningai neprašo jam priklausančių išmokų, kad pakenktų asmeniui, turinčiam teisę gauti išmoką už vaikus valstybėje, kurioje šis gyvena?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 28 Iš Teisingumo Teismui pateiktų bylos dokumentų matyti, kad pagrindinė byla iš esmės susijusi su klausimu, ar Vokietijos institucijos turi teisę sumažinti išmokas už vaikus, kurias gauti G. Schwemmer turi teisę pagal Vokietijos įstatymus (ši teisė nepriklauso nuo draudimo, darbo pagal darbo sutartį ar savarankiško darbo), tokia suma, kokio dydžio šeimos išmoką, anot šių institucijų, turėtų teisę gauti buvęs G. Schwemmer sutuoktinis Šveicarijoje, jei tik pateiktų prašymą dėl tokios išmokos.
- 29 Tokiomis aplinkybėmis darytina išvada, kad šiais dviem klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia nustatyti, ar pagal Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnyje ir Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnyje įtvirtintas taisykles, skirtas išvengti atvejų, kai teisės gauti išmokas sutampa, su sąlygomis draustis, dirbti pagal darbo sutartį ar savarankiškai nesiejama teisė gauti šeimos išmokas, numatytas tos valstybės narės, kurioje gyvena vienas iš tėvų su vaikais, už kuriuos mokamos tos išmokos, teisės aktuose, gali būti

sustabdoma tokiu atveju, kaip antai pagrindinėje byloje, kai buvęs sutuoktinis, kitas iš šių vaikų tėvų, iš principo turėtų teisę gauti šeimos išmokas pagal valstybės, kurioje dirba, teisės aktus, remiantis arba tik šios valstybės nacionalinės teisės aktais, arba Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsniu, tačiau iš tikrųjų šių išmokų negauna, nes nepateikė prašymo dėl jų mokėjimo.

³⁰ Savo antruoju klausimu šis teismas visų pirma kelia klausimą, ar priežastis, dėl kurios nepateiktas prašymas dėl nagrinėjamų šeimos išmokų mokėjimo, gali turėti įtakos sprendimui pagrindinėje byloje. Šis klausimas pateiktas tik darant prielaidą, kad Teisingumo Teismas nuspręs, jog nacionalinės institucijos turi diskreciją sumažinti minėtas išmokas arba jų nesumažinti.

³¹ Šiuo atveju neginčytina, kad tokiose situacijose, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal 1999 m. susitarimą, tiksliau – jo II priedą, ir, kaip matyti šio sprendimo 4 punkte, reglamentuose Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 vartojama sąvoka „valstybė(s) narė(s)“ apima ne tik Europos Sąjungos valstybes, kurioms taikomi šie teisės aktai, bet ir Šveicarijos Konfederaciją, taigi šie reglamentai taikomi pagrindinėje byloje.

³² Šioje byloje, atsižvelgiant į pagrindinės bylos dalyką, nereikia atsakyti į klausimą, ar 1999 m. susitarimas apima Reglamentą Nr. 647/2005, kaip Sąjungos teisės aktams, į kuriuos pateikiama nuoroda šio susitarimo priede, lygiavertę normą šio susitarimo II priedo 1 straipsnio 1 dalies prasme. Iš tiesų, nepaisant to, ar būtų atsižvelgiama į reglamentų Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 redakciją, išdėstytą Reglamente Nr. 307/1999, t. y. paskutiniame iš minėtame II priede paminėtų reglamentus Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72

iš dalies keičiančių reglamentų, ar į Reglamente Nr. 647/2005 išdėstyta redakciją, konstatuotina, kad šiuo atveju reikšmingos nuostatos yra tos pačios.

- 33 Neginčijama, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama Vokietijos įstatymuose numatyta išmoka už vaiką atitinka visas reikalingas sąlygas, kad būtų pripažįstama „išmoka šeimai“ [šėimos išmoka] Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies u punkto prasme (dėl *EStG* 62 straipsnyje numatytų išmokų taip pat žr. 2008 m. gegužės 20 d. Sprendimo *Bosmann*, C-352/06, Rink. p. I-3827, 10 ir 27 punktus).
- 34 Kalbant apie Reglamento Nr. 1408/71 taikymą asmenims, iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad jei kompetentinga įstaiga, skirianti šeimos išmokas pagal Reglamento Nr. 1408/71 III antraštinės dalies 7 skyrių, yra Vokietijos įstaiga, šio reglamento 1 straipsnio a punkte esantis apibrėžimas pakeičiamas šio reglamento I priedo I punkto D („Vokietija“) esančiu apibrėžimu (žr. 1998 m. kovo 5 d. Sprendimo *Kulzer*, C-194/96, Rink. p. I-895, 35 punktą) taip, kad tik asmenys, kurie, skirtingai nei G. Schwemmer, apdrausti privalomu draudimu vienoje iš Reglamento Nr. 1408/71 I priedo I punkto D nurodytų sistemų, laikomi „dirbančiais pagal darbo sutartį“ arba „savarankiškai dirbančiais“ šio reglamento 1 straipsnio a punkto ii papunkčio prasme (šiuo klausimu visų pirma žr. 1997 m. sausio 30 d. Sprendimo *Stöber ir Piosa Pereira*, C-4/95 ir C-5/95, Rink. p. I-511, 29–36 punktus; 1997 m. birželio 12 d. Sprendimo *Merino García*, C-266/95, Rink. p. I-3279, 24–26 punktus; 1998 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Martínez Sala*, C-85/96, Rink. p. I-2691, 42 ir 43 punktus bei 1999 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Sürül*, C-262/96, Rink. p. I-2685, 89 punktą).
- 35 Net darant prielaidą, kad toks asmuo, kaip antai G. Schwemmer, negali, siekiant jam suteikti šeimos išmokas pagal Reglamento Nr. 1408/71 III antraštinės dalies 7 skyrių, būti laikomas „dirbančiu pagal darbo sutartį“ arba „savarankiškai dirbančiu“ asmeniu, kaip tai suprantama skaitant kartu Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio a punkto ir

šio reglamento I priedo I punkto D nuostatas, pažymėtina, kad šiuo atveju sutariama, jog G. Schwemmer buvęs sutuoktinis, suinteresuotų vaikų tėvas, Šveicarijoje vykdo veiklą kaip „pagal darbo sutartį dirbantis asmuo“ šio reglamento 1 straipsnio a punkto prasme.

- ³⁶ Be to, iš Teisingumo Teismui pateiktų bylos dokumentų matyti, kad vaikai, kurie yra G. Schwemmer išlaikytiniai ir už kuriuos mokamos išmokos pagal *ESStG* 62 straipsnį, turi būti pripažįstami buvusio G. Schwemmer sutuoktinio „šeimos nariais“ Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio f punkto i papunkčio prasme.
- ³⁷ Be to, iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad nors Reglamente Nr. 1408/71 aiškiai nenurodytos šeimos situacijos įvykus skyryboms, jų pašalinimas iš šio reglamento taikymo srities būtų nepateisinamas (žr. 1983 m. vasario 3 d. Sprendimo *Robards*, 149/82, Rink. p. 171, 15 punktą; minėto Sprendimo *Kulzer* 32 punktą; 2002 m. vasario 5 d. Sprendimo *Humer*, C-255/99, Rink. p. I-1205, 42 punktą ir 2009 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Slanina*, C-363/08, Rink. p. I-11111, 30 punktą).
- ³⁸ Tokiomis aplinkybėmis reglamentų Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 nuostatos dėl šeimos išmokų turi būti aiškinamos kaip taikytinos tokioms situacijoms, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje. Pirma, tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kaip matyti ir iš sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, tuo pačiu laikotarpiu gali atsirasti paralelios teisės į šeimos išmokas: viena motinai už vaikus, o kita – tėvui. Antra, vaikai patenka į Reglamento Nr. 1408/71 taikymo asmenims sritį kaip dirbančio vieno iš tėvų šeimos nariai, neatsižvelgiant į tai, ar vienas iš tėvų yra

antrojo šeimos narys (pagal analogiją žr. 1985 m. liepos 4 d. Sprendimo *Kromhout*, 104/84, Rink. p. 2205, 15 punktą).

- 39 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, tokia situacija, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, priskirtina reglamentų Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 taikymo sričiai.
- 40 Reikia priminti, kad Reglamento Nr. 1408/71 nuostatomis, apibrėžiančiomis Bendrijoje judantiems darbuotojams taikytinus teisės aktus, siekiama užtikrinti, jog suinteresuotiesiems asmenims būtų taikoma vienos valstybės narės socialinės apsaugos sistema, siekiant išvengti taikytinų nacionalinės teisės aktų sutapimo ir dėl to susiklostančių sudėtingų situacijų. Šis principas nustatytas Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 1 dalyje (šiuo klausimu visų pirma žr. 1986 m. birželio 12 d. Sprendimo *Ten Holder*, 302/84, Rink. p. 1821, 19 ir 20 punktus bei minėto Sprendimo *Bosmann* 16 punktą).
- 41 Šeimos išmokų atžvilgiu Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsnyje nustatyta, kad darbuotojas, kuriam taikomi vienos valstybės narės teisės aktai, už savo šeimos narius, gyvenančius kitos valstybės narės teritorijoje, turi teisę gauti šeimos išmokas, mokamas pagal pirmosios valstybės teisės aktų nuostatas, tartum jie gyventų toje valstybėje (žr. 2005 m. liepos 7 d. Sprendimo *Weide*, C-153/03, Rink. p. I-6017, 20 punktą ir minėto Sprendimo *Bosmann* 17 punktą). Šia nuostata siekiama palengvinti darbuotojams migrantams šeimos išmokų gavimą valstybėje, kurioje jie dirba, jeigu šeima su jais neatvyko (žr. 1990 m. liepos 4 d. Sprendimo *Kracht*, C-117/89, Rink. p. I-2781, 15 punktą), ir ypač ji skirta neleisti valstybei narei teisę į šeimos išmokas ar jų sumą padaryti priklausomą nuo pagal darbo sutartį dirbančio asmens šeimos narių gyvenamosios vietos buvimo valstybėje narėje, kuri teikia šias išmokas (šiuo klausimu,

be kita ko, žr. 2005 m. birželio 7 d. Sprendimo *Dodl ir Oberhollenzer*, C-543/03, Rink. p. I-5049, 46 punktą ir nurodytą teismų praktiką).

- 42 Tačiau reikia pabrėžti, kad minėtas 73 straipsnis, kuriame įtvirtinta bendroji taisyklė dėl šeimos išmokų, nėra absoliuti norma (žr. minėto Sprendimo *Dodl ir Oberhollenzer* 49 punktą).
- 43 Kadangi yra rizika, kad gyvenamosios vietos valstybės teisės aktais numatytos teisės gali sutapti su darbo vietos valstybės teisės aktais numatytais teisėmis, tokioms nuostatomis, kaip antai Reglamento Nr. 1408/71 13 ir 73 straipsniams, turi būti taikomos šio reglamento ir Reglamento Nr. 574/72 sutaptį draudžiančios taisyklės (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Dodl ir Oberhollenzer* 49 punktą).
- 44 Todėl ši byla turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į nuostatas, skirtas išvengti sutapimo, t. y. į Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnį ir Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnį, kuriuose numatytos taisyklės, kuriomis siekiama, kad valstybės, kurioje gyvena vaikai, ir valstybės, kurioje dirba vienas iš jų tėvų, teisės aktuose numatytos teisės nesutaptų.
- 45 Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnyje, kaip matyti iš jo pavadinimo, įtvirtintos „prioritetinės taisyklės, kai teisė gauti išmokas ar šeimos pašalpas pagal 73 ir 74 straipsnius dėl darbinės arba profesinės veiklos valstybėje narėje, kurioje gyvena šeimos nariai, sutampa“. Iš šioje nuostatoje vartojamų formuluočių matyti, kad ja siekiama išspręsti teisės gauti šeimos išmokas pagal šio reglamento 73 straipsnį ir pagal šeimos narių gyvenamosios vietos valstybės nacionalinės teisės aktus, suteikiančius teisę gauti šeimos

išmokas dėl profesinės veiklos vykdymo, sutapimo problemą (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Dodl ir Oberhollenzer* 53 punktą ir *Slanina* 37 punktą).

- 46 Tačiau šioje byloje aišku, kad Vokietijos teisės aktais teisė į šeimos išmokas suteikiama su sąlyga, jei gyvenamoji vieta yra Vokietijoje, o ne jei „vykdoma profesinė veikla“, kaip reikalauja minėto 76 straipsnio taikymo sąlyga. Todėl 76 straipsnis netaikytinas tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje.
- 47 Reikia išnagrinėti, ar Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnis taikomas tokiose situacijose, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje.
- 48 Kaip Teisingumo Teismas jau iš esmės yra nusprendęs, pagal Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytą sutapimo išvengimo taisyklę kitos valstybės narės nei ta, kurioje gyvena vaikas, mokamos išmokos, remiantis arba vien tos valstybės narės teisės aktais, arba taikant, pavyzdžiui, Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsnį, turi pirmenybę pagal vaiko gyvenamosios vietos valstybės narės teisės aktus mokamų išmokų atžvilgiu; tokiu atveju gyvenamosios vietos valstybėje narėje išmokų mokėjimas sustabdomas. Tačiau tada, kai šioje valstybėje narėje vykdoma profesinė veikla, šio reglamento 10 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje nurodoma priešinga taisyklė, t. y. pirmenybė teikiama teisei į gyvenamosios vietos valstybės narės mokamas išmokas, o ne teisei į darbo vietos valstybės narės mokamas išmokas, kuri tuomet nesuteikiama (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 1992 m. gruodžio 9 d. Sprendimo *McMenamin*, C-119/91, Rink. p. I-6393, 17 ir 18 punktus bei minėto Sprendimo *Weide* 28 punktą).
- 49 Nors Reglamente Nr. 574/72 nėra nuostatos, analogiškos Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio 2 daliai, *Familienkasse* pagrindinėje byloje teigia, kad

Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnį reikia skaityti kartu ir (arba) pagal analogiją su Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio 2 dalimi, kurioje numatyta, kad situacijoje, „atvirkštinėje“ tai, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje, būtent kai vaikų gyvenamosios vietos valstybėje prašymas dėl šeimos išmokų nepateiktas, galima sumažinti darbo vietos valstybėje mokamas išmokas, jei gyvenamosios vietos valstybėje dėl jų nepateiktas prašymas.

50 G. Schwemmer prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme tvirtina, kad darant prielaidą, jog minėta 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama pagal analogiją su Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio 2 dalimi, atsakingos institucijos, pasinaudamos tokio aiškinimo pagal analogiją joms suteikta diskrecija, turi atsižvelgti į aplinkybę, kad jos buvęs sutuoktinis neprašė Šveicarijos teisės aktuose numatytų išmokų, kurias gauti turi teisę, pasak jos, siekdamas jai pakenkti.

51 Tačiau šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad iš minėto 10 straipsnio pavadinimo ir formuluotės matyti, kad juo siekiama išspręsti teisių į šeimos išmokas sutapimo atvejus, kai išmokos tuo pačiu metu gali būti mokamos valstybėje narėje, kur gyvena vaikas, neatsižvelgiant į sąlygą būti apdraustam ar dirbti, ir darbo vietos valstybėje narėje pagal vien tos valstybės nacionalinės teisės aktus arba pagal Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsnį (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Bosmann* 24 punktą).

52 Siekiant pripažinti, kad toks sutapimas egzistuoja šioje byloje, nepakanka, kad, pavyzdžiui, tokios išmokos būtų mokamos vaiko gyvenamosios vietos valstybėje ir tik

galėtų būti mokamos kitoje valstybėje narėje, kur dirba vienas iš vaiko tėvų (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *McMenamin* 26 punktą).

- 53 Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad tam, jog šeimos išmokos būtų pripažįstamos mokamomis pagal valstybės narės teisės aktus, šios valstybės įstatymais turi būti pripažinta toje valstybėje dirbančio šeimos nario teisė gauti išmokas. Taigi tam, kad galėtų pasinaudoti šia teise, suinteresuotasis asmuo turi atitikti visas tiek formalias, tiek materialines tos valstybės nacionalinės teisės aktuose numatytas sąlygas, tarp kurių, pavyzdžiui, gali būti sąlyga pateikti išankstinį prašymą dėl tokių išmokų mokėjimo (pagal analogiją su ankstesne Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio redakcija žr. 1978 m. balandžio 20 d. Sprendimo *Ragazzoni*, 134/77, Rink. p. 963, 8–11 punktus; 1984 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Salzano*, 191/83, Rink. p. 3741, 7–10 punktus; 1986 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Ferraioli*, 153/84, Rink. p. 1401, 14 punktą ir minėto Sprendimo *Kracht* 11 punktą).
- 54 Šiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad tuose sprendimuose išankstinio prašymo nepateikimo priežastys nedarė įtakos Teisingumo Teismo pateiktiems atsakymams atitinkamose bylose.
- 55 Taigi darytina išvada, jog teisė gauti šeimos išmokas, mokėtinas pagal valstybės narės teisės aktus, kuriais remiantis teisė gauti šias išmokas nesiejama sąlygomis apsidrausti, dirbti pagal darbo sutartį ar dirbti savarankiškai, kaip *ESStG* 62 straipsnyje įtvirtinta teisė, pagal Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnio 1 dalies a punktą nestabdoma, jeigu atitinkamoje valstybėje narėje išmokos nėra mokamos dėl to, kad netenkinaamos visos šios valstybės narės teisės aktuose numatytos sąlygos tokioms išmokoms faktiškai gauti, įskaitant sąlygą iš anksto pateikti prašymą (pagal analogiją žr. minėtų

sprendimų *Ragazzoni*, 12 punktą; *Salzano* 11 punktą; *Ferraioli* 15 punktą ir *Kracht* 11 punktą).

- 56 Tačiau, kaip tvirtina *Familienkasse*, pasibaigus šio sprendimo ankstesniame punkte minėtose bylose reikšmingiems laikotarpiams, Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio redakcija, taikyta tose bylose, buvo iš dalies pakeista ir įtraukta nauja 2 dalis, pagal kurią valstybei narei, kur dirbama, leidžiama sustabdyti teisę į šeimos išmokas, jeigu gyvenamosios vietos valstybėje narėje išmokų skirti neprašoma ir todėl jos šioje valstybėje nėra mokamos.
- 57 Tačiau ši aplinkybė nepanaikina šio sprendimo 55 punkte nurodytos teismų praktikos reikšmingumo aiškinant Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnį, kuris, priešingai nei Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio ankstesnė redakcija, nebuvo papildytas 1989 m. spalio 30 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 3427/89 (OL L 331, p. 1), kuriuo įvairiais atžvilgiais iš dalies pakeistos tiek Reglamento Nr. 1408/71, tiek Reglamento Nr. 574/72 galiojančios redakcijos.
- 58 Be to, iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad Sąjungos teisės aktai, susiję su nacionalinių socialinės apsaugos teisės aktų derinimu, atsižvelgiant į tokio derinimo tikslus, išskyrus tiems tikslams neprieštaraujancias akivaizdžias išimtis, neturėtų būti taikomi taip, kad atimtų iš darbuotojo migranto ar jo įpėdinių teisę gauti išmokas vien pagal valstybės narės teisės aktus (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Rossi* 14 punktą; 1980 m. birželio 12 d. Sprendimo *Laterza*, 733/79, Rink. p. 1915, 8 punktą; 1980 m. liepos 9 d. Sprendimo *Gravina*, 807/79, Rink. p. 2205, 7 punktą; 1983 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *D'Amario*, 320/82, Rink. p. 3811, 4 punktą ir minėto Sprendimo *Kromhout* 21 punktą). Iš to išplaukia, kad šiems tikslams prieštarautų tokios nuostatos, skirtos išvengti sutapimo atvejų, kaip antai Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnio aiškinimas, lemiantis sumos, mažesnės už atskiras individualiai gaunamas išmokas,

mokėjimą (pagal analogiją, be kita ko, žr. 1979 m. kovo 6 d. Sprendimo *Rossi*, 100/78, Rink. p. 831, 14 ir paskesnius punktus; 1981 m. vasario 19 d. Sprendimo *Beeck*, 104/80, Rink. p. 503, 12 punktą ir minėto Sprendimo *Kromhout* 21 punktą).

- 59 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnis ir Reglamento Nr. 574/72 10 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad su sąlygomis draustis, dirbti pagal darbo sutartį arba savarankiškai nesiejamai teisė į vaiko išmoką, mokėtiną pagal valstybės narės, kur gyvena vienas iš tėvų su vaikais, už kuriuos mokamos tos išmokos, teisės aktus, negali būti iš dalies sustabdoma tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kai buvęs sutuoktinis, kitas iš šių vaikų tėvų, iš principo turėtų teisę į šeimos išmokas pagal valstybės, kur dirba, nacionalinės teisės aktus, remiantis arba tik šios valstybės nacionalinės teisės aktais, arba Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsniu, tačiau faktiškai negauna šių išmokų, nes nepateikė prašymo dėl jų mokėjimo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 60 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, 76 straipsnis ir 1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 574/72, nustatančio Reglamento Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką, 10 straipsnis, remiantis jų 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 iš dalies pakeista ir atnaujinta redakcija, kuri iš dalies pakeista 2005 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 647/2005, turi būti aiškinami taip, kad su sąlygomis draustis, dirbti pagal darbo sutartį arba savarankiškai nesiejama teisė į vaiko išmoką, mokėtiną pagal valstybės narės, kur gyvena vienas iš tėvų su vaikais, už kuriuos mokamos tos išmokos, teisės aktus, negali būti iš dalies sustabdoma tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kai buvęs sutuoktinis, kitas iš šių vaikų tėvų, iš principo turėtų teisę į šeimos išmokas pagal valstybės, kur dirba, nacionalinės teisės aktus, remiantis arba tik šios valstybės nacionalinės teisės aktais, arba Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsniu, tačiau faktiškai negauna šių išmokų, nes nepateikė prašymo dėl jų mokėjimo.

Parašai.